తమస్సులో తపస్సులు

★

శ్రీ మునిపల్లె రాజు

మా స్వగ్రామం అటు జిల్లా ముఖ్యపట్టణానికి యిటు తాలూకా ముఖ్యపట్టణానికీ దగ్గర్లో, గ్రాండ్ ట్రంకురోడ్డు బస్సుమార్గంలో వుంటంలో మా గ్రామీణ నాగరికతలో చాలా పెద్ద మార్పు వచ్చింది. శ్రమ అనుకోకుండా మీరు మావూరికి ఒక్కసారి దయచేస్తే, యీ నాగరికతను బరోమీటర్ మీద కొలిచినట్లు కొలిచి చూడవచ్చని మనవి చేస్తాను. మచ్చుకు ఒకటి రెండు వుదాహరణలిచ్చినా మీరు సహించగలరని నమ్ముతాను. వెనక మా గ్రామానికి గ్రంథాలయోద్యమాధ్యక్షులు వచ్చి వుపన్యాసాలు దంచినప్పుడు వచ్చిన వుద్రేకంతో పదిమందిమీ కూడ బలుక్కొని ఏ స్థలంలో పెంకుటింటి గ్రంథాలయం స్థాపించాలనుకున్నామో, ఆ పవిత్ర స్థలంలో నేడు భూషయ్యగారి చిన్న కాఫీ హోటలు వెలిసింది. మా ప్రెసిడెంటుగారు (వీరికి సంతకంవరకూ వచ్చు) సహకారసంఘ షేర్లు పోగు చేసి, వారి స్వంత చిత్తాలో జమకట్టక పూర్వం, మేము కట్టించదలచుకొన్న డాబాయిల్లు గ్రామ సహకార సంఘస్థలంలో మొన్నీ మధ్యనే డేరా సినిమాహాలు వచ్చింది. ఇంకా కావలిస్తే, మా గ్రామంలోగూడా రోజుకు యాభైకి పైగా సిజరు సిగరెట్టు పెట్టెలూ, వారానికి డజనుకుపైగా కొత్త చీట్లపేక పెట్టెలూ నలిగిపోతూంటాయంటే నమ్మండి. అంతేకాదు, గత చరిత్రలో మా వూర్లోని రెండు పార్టీలవారు ఏ విషయంలోనూ ఏకీభవించి వున్నట్లు ఎనభైఏళ్ళ వృద్ధులకు గూడా జ్ఞాపకం లేదు. కాని మొన్నీ మధ్యనుండీ, అంటే గ్రంథాలయం కట్టడపు పునాదులు పైకి లేవకుండా చేసేందుకు పెట్టిన అర్జీల్లోనూ, ప్రజల షేర్ల ధనాన్ని కూతురు పెళ్లిలో కట్నంగా అడ్డం పెట్టుకొన్న ప్రెసిడెంటుగారి అరెస్టు తప్పించటంలోనూ, మా ప్రాథమిక పాఠశాల ప్రాథమికోన్నత పాఠశాలగా మారకుండా అందరూ ఐకమత్యంగా తీసుకొన్న జాగ్రతలోనూ—తరతరాలనుండీ వస్తూన్న ముఠా కక్షలు యిట్టే మాయమైపోయాయని నేను గర్వంగా చెప్పగలను.

ఇటువంటి మా స్వగ్రాన్ని మీరు పల్లెటూరని గాని, బస్తీ అనిగాని అనలేరు. ఈ బస్తీ, పల్లె రెండూ కాని మావూళ్లోగూడా ధర్మదేవత ఒక పాదంమీదయినా నడుస్తున్నదని నేను విన్నవిస్తే మీరు ఆశ్చర్యమెందుకు పడాలి? మా పడమటి బజారు పురాతన నాగరికతకు శ్రీరామ మంటపం ఆటపట్టు.

ఇక్కడ మీకు ఒక చిన్నవిషయం మనవిచేయాలి. మీకు సంవత్సరంలో ఋతువులెట్లా మారుతుంటాయో, మా శ్రీరామ మంటపంమీద సీజన్లు గూడా అట్లా మారుతూవుంటాయ్. మొన్ననే గడిచింది. పులీ మేక జూదం సీజను. అంతకు ముందు సీజను చీట్లపేక సీజను. ప్రస్తుతం జరుగుతోన్నది—పురాణ కాలక్షేప సీజను, వర్తమానమైన ఈ పురాణ కాలక్షేప సీజను పుణ్యమహాత్యంతోనే మన కథగూడా ప్రారంభం అయింది. ఈసీజన్ ప్రారంభంలోనే మా ఆచార్యులవారు "ఒరే, మనవూళ్లో ధర్మం నాలుగు కాళ్ళమీద సంచరించటం లేదని ఎవర్రా అనేది?" అని నావంటి సంస్కరణ వాదుల్ని సవాల్ చేసి, మందలిస్తూంటం కద్దు.

* * * *

ఆరోజున శ్రీరామ మంటపం అరుగులమీద స్థల పురాణ కాలక్షేపం నిరాఘాటంగా సాగిపోతున్నది. తీర్థులవారు మంచి పండితులే గాకుండా, కొంచెం సంగీత విద్యలోగూడా ప్రవేశం గలిగినవారు కావటంలో వారి శిష్యవర్గంలో ఆ బాలగోపాలమూ వున్నారు.

తీర్థులవారి కెదురుగా మాపిల్ల బస్తీ వితంతువర్గం ఆసీనమైవుంది. వారికి ఎడమవేపుగా స్థితిమం

తులైన రైతువర్గం కూర్చొనివుంది. వారికి కుడి పక్కగా బీదా బిక్కీ భక్తులూ, యీ దీనభక్త శ్రేణికి వెనకగా, పైన చెప్పబడిన బాలబృందమూ, వున్నవి. అందరికన్నా వెనక శ్రేణిలో, మట్టి రోడ్డుకు అందుబాటులో కూర్చొనటంలో మా బాల భక్తులు తమ వర్గ యోగక్షేమాల్ని ఎంతటి పురాణ శ్రవణకాలంలోనైనా ఏమరి పాటుగా విస్మరించే వాళ్లు కాదని మీరు గ్రహించ వచ్చు.

తీర్థులవారు చదువుతోన్న శ్లోకాన్ని సంపూర్తి చేసి, దాని అర్ధ తాత్పర్యాలు పలకకుండానే ఆవులించి, తెరిచిన నోటిలోకి దగ్గరలోనే వేచి వున్న దోమలదండు ప్రవేశించకుండా చిటికవేసి, ఒక్క తాత్కాలిక క్షణం శిష్యకోటివంక తమ కరుణారస వీక్షణాలు ప్రసరింప జేశారు. అప్పటికే ప్రథమ శ్రేణిలోని వితంతు కోటిలో—తిరుపతి కొండ స్థల మహాత్యకథ ప్రభ సన్నగిల్లి కోడళ్ళ మంకురుతనాన్ని వదిలించే వివిధోపాయాల అన్వేష ణకు ప్రాధాన్యత హెచ్చింది. ఆ వర్గంలోనే అక్క డక్కడ చిలకరించినట్లుగా వున్న నలుగురైదుగురు కోడళ్ళలో కొత్తంగా వచ్చిన తెలుగుసినిమా చిత్రం లోని తారయొక్క వర్ణనలో అభిప్రాయ భేదాలు వచ్చినాయ్ బసవయ్య చౌదరిగారూ, వారి చెట్టు కింది ప్లీడరు అబ్బాయి నాయుడూ, బట్టతలతో సాక్ష్యాల సీతారామయ్య—వారి తరువాతి కోర్టు లిటిగేషన్ గురించి మాష్టర్ ప్లాన్ వేస్తున్నారు. తీర్థులవారికి అపారమైన లోకానుభవంవుంది. వారికి లౌక్యం వంశపారం పర్యపు సంపదగా వస్తోంది

వారు శిష్యకోటిలో అధిక సంఖ్యాకుల తక్షు ణాభి రుచుల్ని గమనించినవారై, మరుక్షణమే, రొంటినున్న వెండి పొడుంబుర్రను పదిమంది ముందూ ప్రదర్శించి, అందులోని "షన్ముగానంద ఆఫీసర్ల మద్రాసు నశ్యాన్ని" కొంచెం అసామాన్య మైన పెద్ద పట్టులో దట్టించి, తత్ఫలితంగా వచ్చిన బ్రహ్మానందంలో ఒకక్షణం లీనమై, తెలివి తెచ్చు కొని, స్థలపురాణ గ్రంథాన్ని మూసి, తమ శిష్య సంతానాన్ని లౌకిక సము పార్జనలో ప్రవేశపెట్ట దలంచినవారై—

"విన్నారా? శాయమ్మగారూ! కోమటి గుర వయ్యకు బలువుగా వుందట" అన్నారు. (ఆరోజు భిక్షు, ప్రసాదం వంతు శాయమ్మగారిది)

గురవయ్య పేరు వినగానే మొగవాళ్ళ సెక్షన్‌లో "బెల్లం" "బెల్లం" అని అస్పష్టపు గుస గుసలు వినిపించినై. చావుబతుకుల్లో వున్న గురవ య్యకూ బెల్లానికీ అవినా భావ సంబంధం వున్నా ఈ గుసగుసలు తీర్థుల వారికేమీ నచ్చలేదు.

"గతం గతః అన్నాడు గదండీ శాస్త్రకారుడు? చనిపోయేవాడి సుగుణాలు మాత్రమే లోకం చెప్పుకోవాలనటం ధర్మమేగదా?" అని లౌక్యంగా వారు శిష్యకోటిని మందలించారు. తీర్థులవారి మన స్సులోవున్న విషయం పెద్ద రహస్యమేమీ గాదు. మా గ్రామంలో శ్రేష్టమైన బెల్లం పుట్లకు పుట్లు పండుతుంది. కాని నిరుటి సంవత్సరం మూడు నెలల పాటు, కలువంటే ఏమిటో ఎరగని మావూరికి గూడా బెల్లం క్షామం వచ్చింది. చివరకు పెద్ద స్కూలు మాష్టరుగారు గూడా తులం బెల్లంకోసం గడప గడపా తరగవలసి వచ్చింది. "గురవయ్య కొట్లల్లో మురిగిపోతున్నదని" కొందరూ, "వెంకమ నీడు చౌదరీ, గురవయ్య కలిసి దొంగతనంగా అమ్ముతున్నారని" కొందరూ విసుగుకొన్నారు. ఏమైతేనేం కరువు కరువుగానే వెళ్లిపోయింది.

ఇంతలోనే సర్వాంతర్యామి అయిన నరసమ్మ గారు "బరువేమిటి స్వామీ? పొద్దునే కిందబెట్టా రుగా" అన్నది.

"మహాందాత కాదండీ—పుణ్యాత్ముడు. ఏ జన్మలోనో యింత చేసుకు పుట్టాడు. శివాలయానికి ధ్వజస్థంభం దానం చేయించాడు కదండీ" అని తీర్థుల వారు మరోసారి ఆవులించారు.

ఈ సందర్భంలో తీర్థులవారు ఒక విషయం మరిచిపోయారు. గురవయ్య వేయించిన ధ్వజస్థంభం కలప చౌక బారుదనీ, గాలికి నిలవదనీ ఓంకారం వాస్తు శాస్త్రజ్ఞుడు చెప్పినట్లే, అది మొన్నటి కార్తీ కంలో తిరిగి కూలిపోయింది. ఈ మాటలు అప్పటి దాకా వింటూ బెల్లంకొట్టిన రాయివలె కూర్చున్న గురవయ్యగారి జ్ఞాతి హనుమయ్య సంతోషం లోపల దాచుకొని "పొద్దు తిరక్కముందే ప్రాణం పోయిదం దండీ" అని చల్లగా జారవిడిచాడు.

సభికులందరూ "నారాయణ" "నారాయణ"అని సకల పాపహరుడి నామోచ్చారణ చేశారు.

ఇక సంభాషణంతా మృత్యువుమీదా, పుణ్యం చేసుకొన్న వాళ్ళకు పరలోకంలో దొరికే పరిమిట్ల మీద నడిచింది. చాలామంది సభికులు ప్రశ్నలడుగుతున్నప్పటికీ తీర్థులవారి సమాధానాలన్నీ వారి ప్రధాన శిష్యకోటి నుద్దేశించే చెప్పబడుతున్నవి.

ఇంతలోనే బజారులో మేళం వినవచ్చింది. అది రాను రాను రామమంటపం సమీపంలోనే వినవచ్చి, మంటపాన్నిగూడా దాటిపోతున్నది. పుణ్యం చేసుకొని చచ్చిపోయిన గురవయ్యగారి శవాన్ని ఆయన నలుగురు కొడుకులూ, పాడె నాలుగు కొమ్ములు పట్టుకొని శోకం మేళం వెనకనే నడుస్తున్నారు. ఆ వెనక గురవయ్యగారి బావమరిది పుల్లయ్యశెట్టి నడుస్తున్నాడు. పుల్లయ్యశెట్టి చేతిలో ఒక పూలపళ్లెం వున్నది. ఆ పళ్లెంలోని పూలలో కానులూ, పైసలూ కలిసివున్నై. పరలోకయాత్ర కేగిన ముసిలాయన రహదారిలో వైతరణీ నదిలాంటి అడ్డంకులు రాకుండా, ఆయన వ్యాపారంలో భాగం పంచుకొన్న పుల్లయశెట్టి పూలతోపాటు కాన్లూ, పైసలూ దానం చేస్తున్నాడు. శవంమీది పసుపుగుడ్డ మీదపడి పైసలు కిందకు దొర్లిపడుతున్నై. ఆ తర్వాత గురవయ్య మనుమలూ, బంధువులూ నడుస్తున్నారు. చావు వూరేగింపు అది.

బెల్లంతో అత్యంత అవినాభావ సంబంధమున్న గురవయ్యగారి భౌతిక దేహపు అంతిమయాత్రను, శ్రీరామ మంటపంమీది సభికులందరూ మెడలు తిప్పి చూచేరు. కొందరు "ప్చ ప్చ ప్చ మ్చా" అని తమ సానుభూతిని తెలుపుకొంటున్నారు. ముసలమ్మలకు కొందరికి తమ సొంత కేసుల్ని గురవయ్య గతితో పోల్చుకొనగానే కళ్ళనీళ్లు వచ్చి, కొత్తదిగులుతో యింటిదారి కనిపించింది. ఇన్నాళ్లూ గురవయ్య పోటీదారు హనుమయ్య తన పీడా వదిలిందని మొదట్లో అనుకొని వెంటనే పాపభీతితో నరకలోకంలోని కాగుతూన్న నూనె పాత రస్మృతికి వచ్చి, రెండు చెంపలూ ఎవరూ చూడకుండా వాయించుకొని, తీర్థులవారు చూచేటట్లుగా విచారపూరితమైన ముఖం పెట్టాడు. దొంగసాక్ష్యాల సీతారామయ్యకు తను యీమధ్యనే గురవయ్యనుంచి తీసుకొన్న చేబదులు సంగతి, చచ్చిపోతూ చచ్చిపోతూ తన "వీలునామా" లో వుదాహరించ లేదుగదా అని భయపడుతున్నాడు.

కాని బసవయ్య చౌదరికి స్మశానవైరాగ్యం అంకురించి "స్వామీ, యీ దేహం గతేమిగాను ?" అని అర్థం లేకండా ప్రశ్నిచాడు.

"దేహం మట్టిలోమట్టి, పంచభూతాల్లో పంచభూతాలు. ఇక ఆత్మ ఎగిరిపోయి అనంతాత్మలో కలిస్తే యీ దేహాల లెఖ్కేవిఁటి, చౌదరిగారూ ?"

కేవలం స్వలాభం మాత్రమే ఆలోచించి, యీ ఐహిక, ఆ ముష్మిక వేదాంతమూ, స్మశాన వైరాగ్యమూ యీ షణ్మాత్రంగూడా పట్టించుకోని పిల్లలందరూ, శ్రీరామ మంటపాన్ని వదిలి గురవయ్య అంతిమ యాత్రకు ప్రేక్షకులుగా చేరారు. అందులో పన్నెండేళ్ళ బక్క యాదవులు ఒకడు. ఆస్థిలేని రామదాసు కొడుకు, బక్క యాదవులు.

యాదవులు కళ్ళన్నీ పుల్లయ్యశెట్టిమీదనే వున్నై. ముంత కజ్జాయాన్ని పిసికినట్లు పుల్లయ్యశెట్టి పూలను పిసకటం, శనగల్లో గులకరాళ్లు కలిపినట్లు ఆ పూలలో పైసలు కలపటం—యాదవులు ఆశ్చర్యంతో గమనించాడు. గురవయ్య శవం వెనక యిప్పుడు దాదాపు వందమంది దాకా నడుస్తున్నారు. బంధువులే గాకుండా, చచ్చిపోయిన జీవికి బాకీవున్న సన్నకారు జనమంతా, గురవయ్య వారసులు గంద్రగత్తెర్లు తేకుండా, నిశ్శబ్దంగా, గుంపులు గుంపులుగా నడుస్తున్నారు.

యాదవులు పెద్దరిగిన తర్వాత యిట్లాంటి వుత్సవం చూడటానికిదే ప్రథమం. బజార్లో యీ వూరేగింపు వుత్తరాది ప్రయాణం చేస్తూండగా, యిళ్లల్లోని ఆడవాళ్ళందరూ ఎవరిపనులు వాళ్లు వదిలిపెట్టి వీధి గుమ్మాల్లోకి వచ్చి శవాన్ని వింతగా, శబ్దమేమీ చేయకుండా చూస్తుండటం గూడా—యాదవులి మనస్సులోని 'ఆ' ను రేకెత్తించింది. చేబ్రోలు కోరుకొండ తిరణాలతో యీ వుత్సవాన్ని పోల్చుకొంటూ, తక్కిన పిల్లల్తో పైసలకోసం పోటీలు పడ్తూ యాదవులు, తనకు ఎన్నడూ నాలుగు గింజల శనగలు గూడా కొసరుపెట్టని, గురవయ్య ప్రాణం లేని దేహం వెనక పోసాగాడు,

బక్క యాదవులు తక్కిన పిల్లల్తో పోల్చిచూస్తే పక్కాసి సింద్రీ. పుల్లయ్యశెట్టి మురుగుల చెయ్యి బరువుగా, బావగారి పుణ్యంకోసం పైకి లేవగానే, ఒక్క దూకులో ముందుకుపోయి, గద్ద కళ్ళతో పూల నుండి పైసల్ని సుర్తుపట్టి, ఏరుకొని బొడ్డుదగ్గర చిన్న సంచీలో దాచుకొని, తక్కిన కక్షిదారుల జెలసీకి అందకుండా పోట్లాడుతూ, యానాది ముల్లిగాడికి మాటకు మాటబెడుతూ, ఎతికలసింగడిని మోచేతి పగును ఎముకల్తో పొడుస్తూ, జబర్దస్తీగా, ముందు ఆలోచన చేస్తూ నడిచాడు. బక్క యాదవులి నైపుణ్యంతో ఆరోజున ఒక్క యానాది ముల్లిగాడికి తప్పితే, యింకో పిల్లవాడి కెవరికీ దమ్మిడీ దొరక లేదు. వాళ్ళందరూ ఏడుపు ముఖాల్తోనే యాదవుల్ని దబాయించారు. లాభంలేక పోయింది బ్రతిమిలాడారు. ఫలితం కలగలేదు. చివరకు యాదవులి బలహీపు పాయింటు—దయ్యాల భయం సృష్టించారు. యాదవులు బొడ్లోనుంచి పైసా పైకిరాలేదు. యాదవులిప్పుడు బొంబాయిలో డబ్బు వడ్డీకిచ్చి సినిమాలు తీయించే గుజరాతీసేఠ్, బీద కథకుణ్ని తరిమివేసే టప్పుడు పెట్టే—ముఖవైఖరి పెట్టి అందర్నీ, గదమాయించాడు. ఆ గ్యాంగునుండి క్షణంలో తప్పించుకొని, గమళ్ళ యెంకమ్మ యింటి ముందు పొద్దుట్నించీ యీగలు ముసుర్తున్న జంతికలూ, నిన్నటి చద్ది పకోడీలు, ముదురుముంజలూ కొనుక్కు తిన్నాడు. అందులోగూడా తోటివాళ్ళకు భాగం పెట్టలేదు.

యాదవులి కడుపులో "టిఫిన్" సగం జీర్ణమై పోయినా గ్యాంగు అతన్ని వదిలి పెట్టలేదు.

"అరే సస్తావురా!" అని కాపుల పిల్లాడు సినకన్నయ్య కోపం వెళ్ళగక్కాడు.

"ఆ పైసలమీన దెయ్యంవుందిలే" అని సింగడు ఖచ్చితంగా జెప్పాడు.

వంకాయల మాణిక్యం కొడుకు యల్లమంద యింకో మెట్టు ముందుకుబోయి "సచ్చినోడిమీది పైచల్తోదింటే దేవుడి శాస్తేగందరా! తూరుబ్బజారు బుక్కా పిలుపుగాడు జచ్చింది దేనికిరా? ఆడుచ్చాచానంలో పైచలు దొరికితే చాంబయ్యకొట్లో సుగ్గిళ్లుతింటే గాదంటరా? నాకు దెల్చులే. నువ్వుగూడా తొమ్మిదోనాటికి బుడింగిమంటావులే."

ఉలక లేదు యాదవులు. పలక లేదు యాదవులు. ఒక్క క్షణంవుండి ఒళ్లంతా దులుపుకొని, మావూరి ధర్మకర్త లుండగానే పాడుబడ్డ "చివాలయం" మొగదలకెళ్లి, వినాయకుడి పాదాలముందు కూర్చున్నాడు చీకట్లో.

నిజానికి యాదవులు ఏదో భయంతోనే అక్కడకు వచ్చాడు. వాడి ఆత్మ నిశ్శబ్దాన్నీ, శాంతినీ కోరియీ ఏకాంత ప్రదేశానికి తీసుకువచ్చింది. వాడికి చీకట్లో వంకాయల మాణిక్యం కొడుకు మాటలే తిరిగి తిరిగి స్మృతికి రాసాగినై నిజమేనా? అనుకొన్నాడు. బుక్కా పిలుపుగాడు చచ్చింది అందుకేనా? యల్లమందగాడు గప్పాలు కొట్టే బాపతు కాదే? ఛా! యదవకు ఒక్క జంతికిస్తే ఏంబోయేది? నిజమా? బుకాయింపా?

యాదవులు చీకట్లో చీకటైపోయాడు. వాడికి కళ్ళవెంట నీళ్లు వచ్చినై. తల తిరిగిపోయింది. భయం వేసి పెద్దగా అరుద్దామనుకొన్నాడు. ఎదురుగా వున్న నంది విగ్రహం కదిలినట్లయింది. కాని గొంతు పెగల్లేదు. కాళ్లు చేతులు చచ్చుబడి దేహం కదల లేదు. వాడి వ్యక్త మనస్సుకు శరీరంమీద అధికారం తగ్గిపోయి అవ్యక్త మనస్సుకు పూర్తి కంట్రోలు వచ్చేసింది. ఇంతలోనే నిద్ర సోలుతూ తూలుతూ వచ్చింది. మనసూ్నా, దేహమూ అలిసిపోయి, ప్రమథగణ నాయకుడైన విఘ్నేశ్వరుడి పాదాలముందు సుషుప్త్యావస్థలో యీదవులు పడిపోయాడు. నిద్రలో వాడికి కలవచ్చింది. అది ఆలోచనల కల.

"చావటమంటే ఎంతదర్జా? తనుగూడా చస్తేనో? నాయనట్లా గురవయ్య బావమరిది పుల్లయ్యశెట్టిలాగా పూలూ, పైసలూ తనమీద చల్లుతుంటే? ఊళ్లో జనమంతా పను లాపుకొని తన వెంటనే అట్లా వస్తారు కాబోలు! యీ "సేతగాని యెదవనాగన్నలు"—చింగన్నా, ముల్లిగాడూ, యల్లమందాయ్—అంతా రావాల్చిందేగా? ఎవడి కోసం??"

ఆలోచనల కల నిజమైన కలలోకి మారింది. ఈసారి బుక్కా పిలుపుగాడు కనిపించాడు. వాడికి కండలు లేవు. ఒట్టి ఎముకలపోగు.

"ఏరా - పిలుపుగా ? నువ్వు చచ్చిపోయావంట నిజమేనా ?" అని తను అడిగాడు.

వాడు నవ్వి—"అవును—అబద్ధమేముంది ? నేను గనబట్టల్లా ?" అన్నాడు.

"అరేయ్, ఎందుకు జచ్చావురా !"

"సచ్చినోళ్ళమీది పైచలేరుకుంటే !"

ఈమాటతో యాదవులికి జాగ్రద వస్థవచ్చింది. మళ్ళీ దెయ్యాలలోకంనుండి భూమ్మీదకు దూకినట్లయింది. భయంతో అర్థంలేని అరుపులు అరవసాగాడు. ఈ భయంకర శబ్దానికి గుళ్లో ధర్మకర్తల ఏజెంట్లయిన గబ్బిలాలు లేచి చెదిరి అటూ యిటూ ఎగరసాగినాయ్. యాదవులు వినాయకుణ్ని కావిలించుకొన్నాడు. కాని గబ్బిలాలు తలమీదనే రెపరెప కొట్టుకొంటున్నాయ్. శిథిల దేవాలయపు మొండి గోడలు చీకట్లో ఆకాశ మెత్తుగా పెరిగి పోతున్నట్లు యాదవులికి కనిపించింది. గుడివెనక చింత చెట్లనుండిగూడా ఏవో శబ్దాలు వినిపించినై. నిజానికది వానశబ్దం.

వినాయకుడి రక్షణ వదిలి యాదవులు బయటకు పరుగు లంకించుకున్నాడు ప్రాణభయంతో. "అమ్మో, ఓరిబాబో ! నాయెనో ! బాబో !" అని అరుచుకుంటూ. బయట ఎదురుదెబ్బ తగిలి బొక్కబోర్లా పడి లేవబోతూండగా, తండ్రి వానలో గొంగళి కప్పుకొని తనను వెతుక్కుంటూ వచ్చాడు.

రామదాసు బక్క యాదవుల్ని పట్టుకొని—

"ఏరా ! ఒళ్లు కాగిపోతున్నది. జొరం వచ్చిందా ?" అని అడిగాడు.

* * * *

యాదవులు జ్వరం మరునాడుగూడా తగ్గలేదు. రామదాసు మంగలి వైద్యుణ్ని పసరు అడిగేందుకు వెళ్లాడు. యాదవులికి రాత్రి అనుభవం కలో నిజమో అర్థం కాలేదు. అర్థంకాక—"అమ్మ, బుక్కా పిలుపుగాణ్ని సూశావే ?" అన్నాడు తల్లితో.

లచ్చమ్మ కొంచెం ఆశ్చర్యంగా కొడుకువంక జూసి—" నీకేమి రా పిచ్చి ? పిలుపుగాడు జచ్చి ఆరునెల్లయితే" అని సమాధానం యిచ్చింది.

"కాదే ! నిజవేఁ !" అని యాదవులు అనబోయాడు గాని మత్తువచ్చి మాట్లాడలేదు. ఆ మగతలో మళ్లీ బుక్కా పిలుపుగాడు కనిపించాడు.

ఆ మత్తు మత్తు రాత్రికిగాని తెలియలేదు యాదవులికి. జ్వరం పేలిపోతున్నది. వాడి ఒంటిమీద ఏ గుడ్డా నిలవటంలేదు. ఈ ఒక్కరోజు జ్వరానికే చిక్కి శల్యమైపోయాడు. రామదాసు ఒకటికి రెండుసార్లు మంగలి వైద్యుడిచుట్టూ తిరిగాడు. తండ్రి జావ యిస్తూండగా యాదవులు జాలిగా చూశాడు.

"ఈత గొట్టావా తూర్పు కాలవలో ?" అని రామదాసు అడిగాడు.

"లే...దే...! ఉ...హూ...!"

"మరి జ్వరం దేనికిరా ?"

యాదవులు సమాధానం చెప్పక, కళ్లు మూసుకున్నాడు. కొంచెం సేపటికి కళ్లు తెరిచి—

"అ...య్యా...!" అని తండ్రిని పిలిచాడు.

"అయ్యా...సచ్చినోళ్ళమీది పైసలేరుకుంటే తిరిగి బతికునోళ్లు సస్తారా ?"

"నువ్వేరుకున్నావా ?"

"అహ ! బుక్కా పిలుపుగాడు."

"పిలుపుగాడికి చన్నిపాత జొరంవచ్చి జచ్చిండు"

యాదవులికి యీ సమాధానం ఏమీ నచ్చలేదు. నచ్చక తండ్రి బయటకు పోవటంమాని తల్లిని పిలిచి అదేప్రశ్న వేశాడు. పిచ్చిలచ్చమ్మ "నిజమే" నన్నది.

నాలుగురోజులు గడిచినా జ్వరం తగ్గుముఖం చూపలేదు. రోజురోజుకూ రోగి చిక్కిపోతూన్నాడు. రామదాసు, కొడుకు కుక్కిమంచపు కాళ్ల గట్టన గూర్చొని కళ్ళనీళ్ళు పెట్టుకొన్నాడు. అది చూచి యాదవులు—"అ...య్యా..." అని పిలిచాడు. కాని ఏదో అవ్యక్తంగా, హస్తాల్తో గుర్తులు చూపాడు.

"అయ్యా...కో...ప...మా...?"

"ఉ...హూ" అని తలూపాడు రామదాసు కేమీ అర్థంగాక.

"నేనేరనే ?"

"ఏవిఁటి ?"

"కోమటి గురవయ్యమీది పైచలు"

"అరి పిచ్చోదవ కానా, ఏమయితే?"

"కా...దు..."

"మ...రి..."

"బుక్కా...పిలుపుగాడు"

రోగి పెద్దగా అరిచాడు. మూలిగి మగతలో తిరిగి పడిపోయాడు.

*   *   *   *

ఎనిమిదిరోజుల జ్వరానికి అంతులేదు. ఎనిమిదోరోజున యాదవులు తన స్నేహితులు సింగణ్ని, మాణిక్కెం కొడుకు యల్లమందను, యానాది ముల్లిగాడిని, కాపుల పిల్లాడు సినకన్నయ్యనూ పిలిపించుకొన్నాడు.

"అ...రే...య్... యల్లమందా ... నువ్వు జె...ప్పింది...నిజంరా!"

"ఏంది???"

"బుక్కా పిలుపుగాడి మాట"

యల్లమంద నవ్వి "అబద్దం. అబద్దం. నిన్ను బయాలు బెట్టేందుకు జెప్పాన్రా."

యాదవులు జీవంలేని గొంతుతోనే, భావి అడుగునుండి మాట్లాడాడు.

"నిజంరా...ఆ..డు.. నాగ్గనబడిచెప్పిం..డు.."

పిల్లలందరూ దిగాలుపడి చూశారు. అందరికీ కళ్లనీళ్ళు వచ్చినై. వంకాయల మాణిక్కెంకొడుకు యల్లమంద పెద్దగా ఏడ్చాడు.

మళ్ళీ యాదవులు మాట్లాడాడు.

"అ...రే....యాడో... వొద్దురా ... నేను బుక్కా పిలుపుగాడిదగ్గిరి కెళ్తాన్రా! మా బాబుకు జెప్పి, నేను జచ్చినాక పైచలు జల్లిపిస్తాను. యల్లా! నువ్వేరుకో; సింగడికియ్యి...సినకనకయ్యకు...ముల్లి...గాడికి చెరిచగంగా యియ్యరా."

యాదవులికి మళ్ళీ తెలివి అర్ధరాత్రికి వచ్చింది. రామదాసు కొడుకుమంచం వదల్లేదు.

"అ...య్యా... నేను జస్తే...గురవయ్యకు జల్లి...నట్లు...పైసలు...జల్లుతావు...గా..."

ఈమాటు రామదాసు బావురుమని ఏడ్చాడు. ఆరాత్రి భళ్ళున తెల్లవారింది. రాత్రంతా యాదవులు కలవరిస్తానే వున్నాడు. జ్వరం గంటగంటకూ ముదిరిపోయింది. మంగలి వైద్యుడు గరళం పోసే ఏర్పాట్లుజేసి, పన్నెండేళ్ళ యాదవులి మాడుగీచి పట్టువేస్తున్నాడు. కాని వంకాయల మాణిక్కెం కొడుకు యల్లమంద భవిష్యత్ చెప్పినట్లు తొమ్మిదో నాటికల్లా యాదవులు యిహలోకయాత్ర చాలించాడు.

*   *   *   *

ఆరాత్రే గ్రామస్థులు రామదాసును, చచ్చిపోయిన గురవయచెట్టి కొట్టుకు కన్నం వేస్తూండగా పట్టుకొన్నారు.

దొరలందరూ దొంగను అడిగారు—

"ఎందుకుచేశావ్ దొంగతనం?"

రామదాసు అన్నాడు సమాధానంగా—
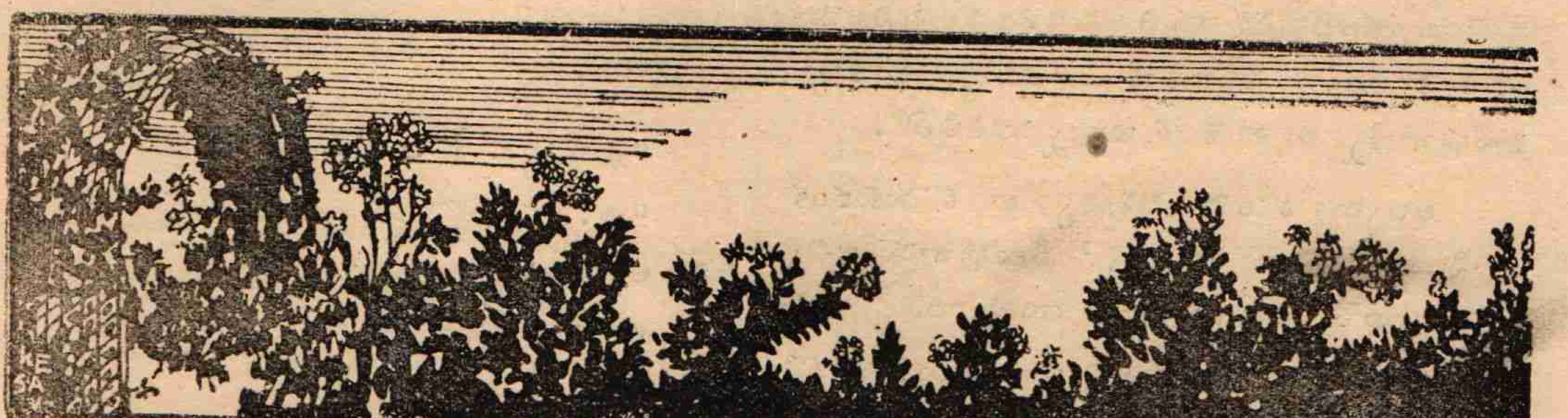
"నాకొడుకు చెవ్వంమీద పైసలకి"